

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди Соединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 225 (11122)

1979 чылдың сентябрь 27, четверг

1925 чылда
видеолеттирилген

Өртөз
2 кол.

МУРНАКЧЫЛАРГА ДЕҢНЕЖИҢЕР!

ДӨРТ ЧЫЛ ПЛАНЫ КУУСЕТТИНГЕН

«Каа-Хем» резининиң директору эш Ю. М. ЕВДОКИМОВКА
Партия эге организациязының секретары эш А. В. ФОМИНГЕ
Профвэлел комитетиниң даргазы эш И. К. БИЗЮККЕ
Комсомол организациязының секретары эш В. Е. СКРИПОВКА

Хемур-дах тывыжының талазы-биле беш чылдың дөрт чылымның планын куусеткен күш-ажылчы улуг тинделгези-биле «Каа-Хем» резининиң коллективинге СЭКП обкому болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели байыр чедирип тур.

Разрезтин коллективи чыл төңүзүңгө чедир беш чылдың дөрт чылымның планын куусеткен күш-ажылчы улуг тинделгези-биле «Каа-Хем» резининиң коллективинге СЭКП обкому болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлели байыр чедирип тур.

ТЕМП ДҮРГЕДЭЭН

Күскү дову амылдарын Тандыда Бөдө ажыл-агый дуржулга станциязының ажилчииниң организациязы чоруткаш, дүзүт ажаадызы районда бир дугаарында дооскан. Сес муң гектар тараа кууштурулалары ажааш, оң бир гектарында ортумаа-биле 7,8 центнер дүжүттү алган. Шанда дүжүт тарааларын арыглап, сайгытар, келир чылдың үрүзүниң уруп ап турар.

КНО-нун Кол Ассамблеязының ХХХIV сессиязы

А. А. ГРОМЫКОНУҢ ЧУГААЗЫ

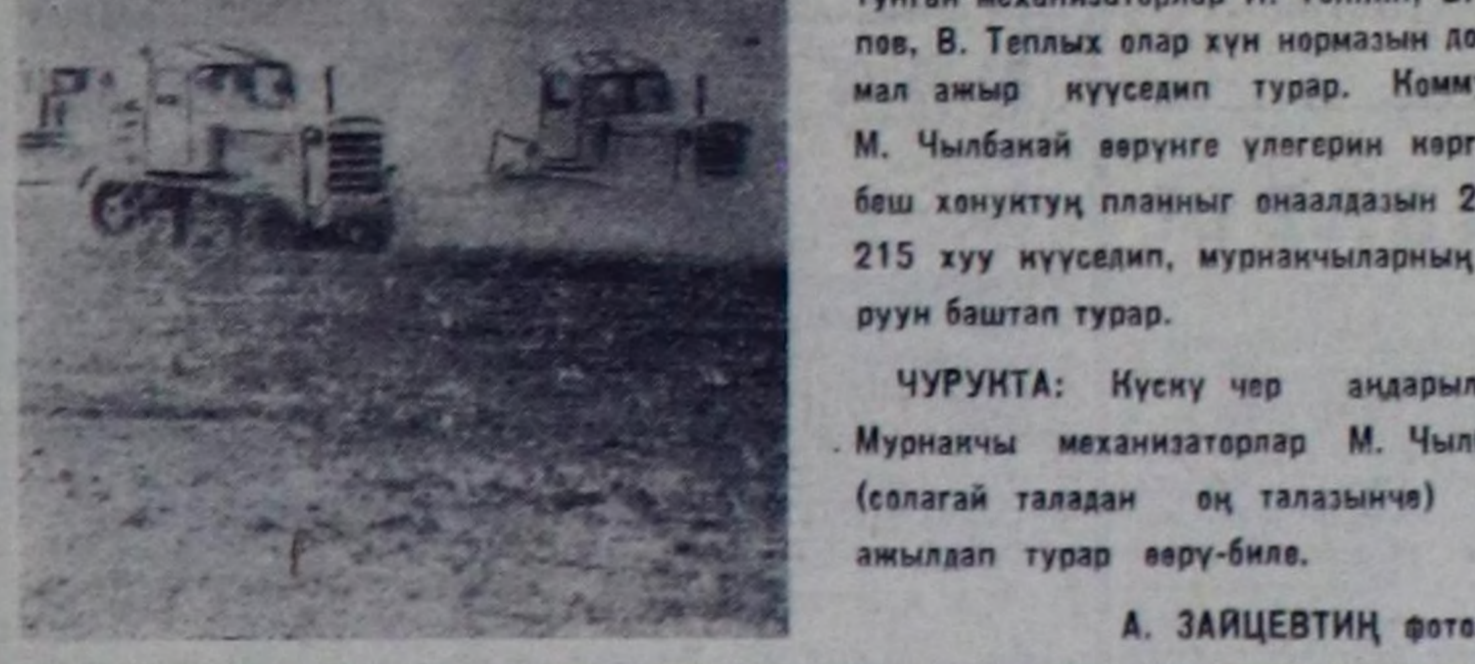
СЭКП ТК-нын Политбюро кежигүүсү, ССРЭ-ниң даштыкы черектер министри А. А. Громико КНО-нун Кол Ассамблеязының Нью-Йоркта болуп турар 34-кү сессиязының пленарлыг хуралына сентябрь 25-те чүве чугаалаан.

Эвилели каш удаа делегация болгаш тодаргай чугаала-жымыкшыннарже киргизип саналлап турар. Яролук чөп-сөктүгү бүгү күрүселер аңаа шуут кыражар хүлээделели.

Онун чедип алдырынга делегей харызаалаарында калбак орукту тыпкан, сургалып совет-америка документтерде айтылган принциптерин — күрүселерниң тайбын кожа-хелбээ турарынын, өскөлөрүн иштиги херектерин сатыры иреттерин, Бистиң иштиги херектериниңти кыгма-лаа холгаарлатпас бис.

«Улуг Октябрь» совхозтуң механизаторлары күскү чер аңдарылганын белин темпи-биле чорудуп турар. Ажыл-агыйның механизаторлары алган хүлээлгезин чедишкениң күүседир сөрүлгалыг шудургу амылдап турарлар.

ЧУРУНТА: Күскү чер аңдарылганы. Мурнакчы механизаторлар М. Чылбакый (солгай таладан оң талазынче) кады амылдап турар өөрү-биле.

А М-ДА А ХАЙНЫШКЫННЫГ

Чөөн-Хемчикте «Искра» совхозтуң ажилчииниң чылымның 1438 га черини чайгаар үнгөн оят-сигенин кезип, оон 1470 тонна суген белеткеер турган, херек кырында 1819 тоннаны шыппап, планын 123 хуу күүсеткенер. Ам 3810 тонна салос, массаын белеткен, салып алганнар. Совхозта Монгуш Удубас-оолдун механикостаттыган престаады 300 тонна суген престаан. Престеттинген сугенин совхозтун Арыг-Бажым фермазынче сөөртүп чедирип, ылга суген жааазында сараттаан. Ол бригада ам Кызыл-Довурак эмининиң кыдыларында сугенин престеп дооскан. Баралды аксында 30 га черде кексуула кезеринче киргенер. Ооржак Угуй-оолга удуртка комсомолчу-аныктар бригаданың 350 тонна суген белеткеер. Ол бригаданың Ерес-оол Ховайдыг, Вита, Валера Ооржак алышкылар эки амылдап, хүн нормазын доктаамал ажыра күүседип турарлар.

ЭЛЧИН ЧЕРИНГЕ ЧОРААНЫ

Чехословакияның күрүениң политиктиг болгаш шериг талазы-биле шыгараңгай ажилдакчы эш Людвик Слободиниң мөчөзүн-биле холбайштыр ЧССР-ниң Москвада элчин черинге сентябрь 25-те эштер Л. И. Брежнев, В. В. Гришин, М. А. Сулов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, П. Н. Демичев, К. В. Рукасов, а ол шыкша ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң Даргазының орадакчызы А. С. Баркаускас, ССРЭ-ниң даштыкы черектер министриниң бирги орадакчызы В. Ф. Мальцев олар чораннар.

М. А. Сулов, Д. Ф. Устинов, К. У. Черненко, П. Н. Демичев, К. В. Рукасов, а ол шыкша ССРЭ-ниң Дээди Соединиң Президиумунуң Даргазының орадакчызы А. С. Баркаускас, ССРЭ-ниң даштыкы черектер министриниң бирги орадакчызы В. Ф. Мальцев олар чораннар. (СЭТА).

Кышка белеткеди хынап тур бис ЧЕДИШКИНИҢ ЧОРУДАР ДЭЭШ

Республиканың үлетпур-бүдүрүлгөлериниң, тулуг, транспорт организациязының, коллентивтери шыкша белеткеди чедишкениң чорудар, амылчынарда таарымчалыг байдалды тургузар дээш эвээш эвээ амылдарны кылган. Эрткен шыкша чамдык бүдүрүлгөлөрү ишкеш бөлөктөнгөндөн ол талазы-биле хей-хей амылдарны каттап кылган, кышка белеткеди узамдык турган чорунтар бар.

Кышкы бөлөктөргө чедир амылдар адыкталган. Ынчангаш хүлээлгезинге айтылганын баштап беш чорук эрте амылды дооскаш, Котелдарын эптеп салдыныс, олар түдүк төгчир-биле сөөртүп алдыныс.

ССРЭ-ниң камгалам министриниң ДУЖААЛЫ

1979 чылдың сентябрь 27. № 231 Москва хоорай.

Албан эрттирер чогуур хуусааларын эрттирген шериг албаныгыларны 1979 чылдың ноябрь-декабрь айларда ССРЭ-ниң чөп-сөктүгү күштеринден халаар болгаш шериг албаны эрттирери-биле хамааттыларын ээлчеглиг келдиришкениң дугайында.

«Бүтү-ниңти шериг хүлээлгезиниң дугайында» ССРЭ-ниң хоойлузуңа үндээнлеш дуураар болза:
1. Шериг албаны эрттирер хуусааның 1979 чылдың январь 1-де доостур шериг албаныгыларны 1978 чылдың ноябрь-декабрь айларда Совет Армияны, Шериг Далай Флюэнцун, кызыгар болгаш иштиги шериглериниң хуралындан курал-вырже халаар.

(Төмүрү, Эгеиз № 223 «Шында»)

ЭРИК КЫРЫНГА

Чечен чугаа

Дыңканың сепкили көзүңөп «Каарман кес эдгергеш, даваным доңгурган деп-ле чүө бо-дур. Хей-ле чегре алдым үчүп-тур. Демги ол ишти бак Догдужик деп чүө эвес болар, мынды, тоолга кайым кирер мен» — деп боданып, чүшүзүңү сыбайсан.

ги дээрнине чүө барып албаан сен, ону чагырып чорур-руда — деп, оол үзс кирген. — Чиктиңи бо чүөсүн, кады айыгы кичи сен. Дембилей. — Ору айыгы кичи-ле шыкш ийик мен. Дыңканың ожул бар чо-раан үчүрүң, отчугайм хүд аразиде салгыга катан ки-занылып колгоң көсүтүш ышкың чырып, ийи кичиңиз маргыма бэринге илесең, мою сонгаар чүү болурун дыңкаар дээш улам чоокшу-лап алган. Дембилей дээрге демги бир чаа келген энчи эр бо эвесең. Шычы ээңиге ке-диң келгенге бо чүө бо? Кор-уру тур мен» деп дыңканы «бажам-биле» таныжып ал-ган.

көрөм. Шыны чугаалайы, сен чогулда куртган-даа шыда-вас болдум» — деп, кээргечиг аларган чугаалайдыр. Сен түрөтөс-дөө мен, сэн кара тураң-биле чорур мен, кү-зөөң-не черниге чоруп турар мен. Менде эт-хоренги-дөө, касса-даа бар. Даштын ол «Вога» база сээниң болуңу, сен чока оларын менэ хер-рээ чок. Мен кээргеп өршээ!» — деп, бо-ла-дыр. Кайчыр-даа айып тыппай барыл-тур мен. — Шыдавас мен — деп, чүү сойдон мен — деп, чүү сойдон мен. — Демги сен мизаткан кичи-чи чеже кыстың бажыл төөредип чорур чүө, хей-ле түрө чорур тур мен. Менде акша. — деп, орда хорандан туурум-беле! — Силерин кажарлап, оор-лап алган хоренгидер менэ хамаан, чадаг-даа бол, чэа-каан-даа бол чорур мен, аич-чиг кылымай ыңай чорунар

— деп, кончуттуу-ла бердим. — Кажарлап, таарыштырып чорбас болза, мунар машина, алдым-монгун болу келбес, дунмай — деп сургай-дыр. Ол аразында Ханды бо кирип келди. Дылгичек ол-ла дорзаң Хандыже көргөш — силерге-дөө билангир аларган чүөс мыйнаа бо, бистеге арга-дуза көргүзериң дилер тур бис!» — деп бо-ла-дыр. Хандын ар-ын бирде кызып, бирде ага-рып келтеш: «Мен-дөө чүү билер мен. Эске кыж-дыр мен. Бидиң дуу болза, эн Дилги күрөңсүн эт-хоренгизин, ак-ша көптөгөн кажарлап аичиг-лап барыптардан ачыга аичик-лап барыптардын арыг септал-чу-рзай орлаван болуунарга — деп кончут ширни алгыртан. Ит көрүп каан моортай дег сирбөс кели. Оң «эске кичи мен» дээниң бир-ле дугар база дээниң мен. — Мерген турары ол-дур. Мен илдыг чүөе бодаван-даа

мең. Мен эске маңа чорур шигт мен» — дээш бар-ла чы-жымын Хандың мурунунга мгылап турган, чугаалаштын үөс халдым—деп, уруг чуга-азын доккан. — Сен менэ ынак сен бо? Чок мыттава, мен бодум би-дик мен. — деп оол мындыг болган. Карангын чырыдып, кадыр дагың артында ай үнүп орган. Дыңканы толпак көрүп турга, хөңу болгаш чүөс сыйгып, чоргаар болгаш белек баштыг кыстың база оом-биле кожа, оме көрүп алган, урун болгаш күдс сый-гып олдуң дүрү-хөвирлери, коолап каан чурурга дег, уу-гу төгөрчиг кызылмар аичи-нигине дужааштыр көстүп келген. Дыңканың сепкили дү-вүрөп, бодунан боду ынап, чүшүзүңү дыйр-банышкан, хал көрүмөй дедирлеңикен. Оң бутуруң терде чыккан кургак будукка илдиккеш, эрик иштинге кара сугуң эрэминең даашкыры-биле кээп душкен. Соок сугуң ди-редир хаарып келтеп-биле ол минип келгеш, илч-хөв-иң сугуң шааладыр эрикте үтүп келген.

«СЭЖП ТК болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүдө» «Көзөңлөп чурттакчы чо-ну-кун культура задырылазны улам ыңай экижерлер талазы-биле хемчеглер дугайында доктавады ийи чыл мурунда хүдээп алган болгай. Бо доктавалды амдыралга херек кырында боттаңдыр дээш Улуг-Хем районун культура албан черлери эвээш эвес ажылдары кылган. Ылангыя Ак-Талда, Кызыл-Дагга, Ха-йыраканда болгаш өске-дөө черлерде көзөп библиотекалар боттарының ажылың эки-житкис болгаш чаа үгөң ном бүрүзү илчилерге мыйлаңа четсин дээш хей таламыг ажылда чорудуп турар. Ак-Талдың көзөп библиотеканын ак көрөңдөткөн. Оң эр-гелекчинде ажил-инжиге бе-дик харысалталыг, илдеп-и-линг кичи Екатерина Агым үр чылдарында дугузулда ажил-дан турар. Ол бодунун ажил-херези энч илч. Суурун чурттагычтары библиотеканың доктаамал келир аалчылары болган. Тудугчу, башкы, эчи, агроном, кичи-дөө хөстүг үе-шагында библиотекка үрүчү-күзэр. Олар сонгурган ном-нарий бажырларын ал турар. Библиотеканың хүн бүрү чорудуп турар ажылы ыңа-а-ы бурту. Чаа солун номнарий экономиктиг билигин болгаш кездэе ажил-агыйң дугайында бршораларын номчуту-ларга ол доктаамал таныш-тырп, бөсөддарын кылып кел-ген. Көжөр библиотеканың ажи-личке кичээлгейин салып кел-ген. Чүгө дээрге меканизатор-лар база тудугчулар, хойжу-лар чылдыг эргилдерлерин айы-биле суур төвдөң и-ырак черлерге турар. Ынан-гаш библиотеканы чүгө ма-лчынарса бешиң бекен бир ке-лек чегре көжөр библиотеканы организастан тургускаан. Ол шыкшаска, чайгы, күсүү, сезоонуг ажылдарың үеңизге бригадалар төттөргө көжөр библиотеканы үргүзү тур-гусул келген. Алаа аларган номнарий чеди хонган-ла чаарып солун турган. Ан ба-за шак ыдыг көжөр библи-отеканын сактеңикеш, та-раажыларга база малчынарга организастан тургускаан. Дүжүг ажаалазың дугайы-нда «Мону билп ал, таара-жы» деп алакатты үндүрген. Ук библиотекка уруглар чы-лынга хамарыштыр стенда-лери, булуңунары шеверги, көрүштүг чараш кылдыр тур-гускаан. «Уруглар—бистиң келир үеңиз» деп бөсөданы ол

А. АРАПЧОР.

ӨӨРҮП ЧЕТТИРБИШААН

Анык башкы Елизавета Ир-гитовна Дархат он чыл бурун-гаар садыг училищезинге ажалдап келген. Ажылтаны чүткүлдүү ол дорзаң-ла көр-гүз берген. Партия, профес-сал организацияларыңдан ян-зы-буру шончал-макталарың ол узду-дарий ап келген. Елиза-вета Дархат 1965 чылда Кызылдың № 2 школарың де-дидиңкиңиз доккаш, бодуңу күзелни чеди ап, ол-ла чы-лын Новосибирскийн садыг институтуна өөренип кирип алган. Институттук чик үдө-нүр баранарыңды товароде-дидиңизин факультетин до-оуп, төрөң Тывазыңга эеп келген.

Бодунун дугайында Елиза-вета Ирговна мыңчаар чу-гаадыр:

— Адам-ием ыраакы Кара-Хөлдө. Кайыма-дөо хоочун комунистер. Ур үеде төрөң совхозтунга ак сепкилдиң ажалдап келгени дээш чаа-кың шаниланы—орден, медалы-ларын эдилеп чорурлар. Ала-мекениң ажил-агыйга кыз-мазига чоргаарлың, оларга бичи-дөө бол дөмөй бооруп күзөп чорур мен. Институт доккаш, бо учийиңе ажил-лап келарыңг ыңчангы дире-ктору З. Л. Курченко менч чы-лын билч үткүп ап, башкының нарын ажалды ханыладым, мени дөдүңиң амыдыралыңга уттундурубас.

Шынап-ла Елизавета Ир-гитовна бодунун ажылынга бер-динең кичи. Амыр-дыңын ча-рамнаамас анык башкы чүге башкыларга-биле кызмат-латтымый, учийиңеңиң хөй-минги ажалдарыга илдеп-чи-киржиң, аны-буру тема-ктиктү солун келжээтериң орга-низастангы эрртирп келген. Оң уладурун турары чик үдө-нүр баранарыңды дөрт-кү болуңун сургуулдарыңг учийиңеңе бичиң билг, чү-рүм-сагыла талазы-биле үр-гүлүбүңиң черни чаалап ап келгени таварыда эвес.

Бозум 1968 чылда онгу классты доккаш, төрөң сов-хозтун «Торгалыг» он чыл ажылдааным соода Кызыл-дын профессионал-техниктиг садыг училищезинге өөренип кирген мен. Бүдүн чыл дүр-гүзүңүз садыгы мергежилге өөренип, Елизавета Ир-гитовнагың кичээлдерин уруг соуургал-биле өөренип тур-дум. Башкылаа ажылыңиң нарын ажалдарың ол кончут эки билер кичи.

Эртен өөредилге чыныда түс севаз ачыг сургуул док-каш бис. Бистер дөрт кичи кончут эки өөредилгениң дипло-мун алыламыс. Ол база-ла башкымыңын ачы-дузазы-мыр.

Мен ам найыспал Кызыл-дың «Саян» университетиниң чик үдө-нүр бара-варының салбырында ажалдап турар мен. Елизавета Ирговнаың мени садыгы мергежилге хан-дыкшылап өөредип кавычта өөрүп четтириңизинде чыгы сестерия сөзгөп чорур мен.

А. НАТБИТ-ООЛ. «Саян» университетиниң са-дыгымың.

Штангистерниң маргылаа-лары—оңайгы маргылаа-лар. Кичи бүрүзүңүң көдүрүп шыдакан делзин чүгө ол ки-жиңиз онза шыканың көрү-үзү турар эвес-тур. Ыңчангаш штангист-начынының мар-гылаалары хаа-дөө хөй кө-рүчүлериңиң хаара тудур турар.

Аар атлетика спортунуң он-гай чүлү болаа штангист кичи кажан-дөө, каанды-дөө үеде кошкан диек чокуңуңг удурлангычыл бооп турарыңда. Ол уулараныкы бол-за. Чер бөмбүрээниң тартымын-кызыңдыр.

Аар атлеттиң маргылаа-лары Олимпий оюнарының программызыңга 1896 чылда алгырен. Ыңчан бүгү штангис-тер аар-чик деп илч алаат чокка ийи үдүгө—штанганы баштай чангыс холдап, оод соонда ийи холдап көдүрүңи-ге маргышп турганар. 1920 чылдан эзелен ук маргылаа-ларың дөдиң айы-биле тус-ту-скө келетерге үскөң. Бо хүн-нерде ук дөдүңиңиң санаарга, мындыг: 52, 56, 60, 67, 5, 75, 82,5, 90, 100, 110 килограмм-да чедир болгаш 110 килограмм-лаа өрү.

Олимпий оюнарының тө-вүгүдөне штанга көдүрүңиң маргылаалары хөвир талазы-биле база өскөргөп келген. Чи-жээ, 1920 чылда ук маргы-лааларың үш язы хөвөгө—

штанганы баштай чангыс хол-биле хөвирге көдүрө, оод соонда база-ла чангыс хол-би-ле чооту көдүрө, оон ийи хол-биле чооту көдүрөп кыл-дыр эрртирп турган. 1924 чылда программага бөс аны-хөвирни кириген (ийи холдап чооту, хөвирге, ийи көдүр-өң болгаш чангыс хол-биле хөвирге, ийи көдүрүңи). 1928 чылдан 1972 чылга чедир штанга талазы-биле Олимпий маргылааларың класиктиг үш хөвирге эрртирп келген,

Олимпиада төвүзүңө штанга көдүрө талазы-биле чэрэби чылдарда Францияны, Австралияны, Германияны, үжен чылдарда—Францияны болгаш Германияны, 1948 чылда—АКШ-тын болгаш Егип-теттиң спортчулары шылгарар турганнар.

Совет штангист Олимпий оюнарында 1952 чылдан эзел-деп киржиң эгезэң. Ыңчан XV чайгы Олимпий оюнары Хельсинкге болган. Ыңчаар ССРЭ-ниң шпандек коман-дасы кичииз-биле 40 саны алгаш, бир дугаар чери эзэң, ийи, үш дугаар черлери АКШ биле Ираның командалары алганар.

Оң соонда дөрт чыл эр-кенде Мельбурнга маргылаа-га американын бистиң дружи-намысты чүгө бир сан му-рнай берсенир. Мында-лаа олар оод соонда бир дугаар чер ап көрбүзүңөр. Ринге бол-ган Олимпиадага бири чери ССРЭ, ийиндеги АКШ, үшүк чери Польша; Токуога, оод соонда Мехикого—бирги чери ССРЭ, ийиндеги Польша, үшүк чери Япония эзэлэң. 1972

чылда Болгарияны атлеттери шүгүлгөн. Бистиң командалык мыңан ийги чери алган. Уш-кү чер Венгрияның коман-далары оонашкан. Монареала болган Олим-пиадага ССРЭ биле Болгария-ның командалары «чжир» боор деп улаз бодат турган, мыңа-лаа ол «чжизиңкиң» бичилең барган. Чүгө дээр-ге тос дөдүңиңиң чөдизинде ССРЭ-ниң штангистер чемпиоонам. Ыдыг чайыңаңкак тивилеке аар атлеттериң Олимпий мар-гылааларының төвүзүңгө турбаан. Ыңчан ийги чери болгарларга, үшкүзүн—ДР-ниң штангистерине тывыска.

Ий-ийи алдын болгаш бир меңгүн медалы алган чемпио-нарың аттарын спортчу ал-дарың төвүзүңгө мөңгө-би-ле кир билең. Оларың ат-тары мындаг: 1928, 1932, 1936, 1952, 1956, 1960 чылдарда америка Томи Коно, 1960, 1964, 1968 чылдарда япон Исиронобу Мияке, 1952, 1956, 1960 чылдарда совет штангис-ти Аркадий Воробьев ийи алдым, бир меңгүн медалың, 1948,

дамы кичииз-биле 40 саны алгаш, бир дугаар чери эзэң, ийи, үш дугаар черлери АКШ биле Ираның командалары алганар. Оң соонда дөрт чыл эр-кенде Мельбурнга маргылаа-га американын бистиң дружи-намысты чүгө бир сан му-рнай берсенир. Мында-лаа олар оод соонда бир дугаар чер ап көрбүзүңөр. Ринге бол-ган Олимпиадага бири чери ССРЭ, ийиндеги АКШ, үшүк чери Польша; Токуога, оод соонда Мехикого—бирги чери ССРЭ, ийиндеги Польша, үшүк чери Япония эзэлэң. 1972

талааларының төвүзүңгө турбаан. Ыңчан ийги чери болгарларга, үшкүзүн—ДР-ниң штангистерине тывыска. Ий-ийи алдын болгаш бир меңгүн медалы алган чемпио-нарың аттарын спортчу ал-дарың төвүзүңгө мөңгө-би-ле кир билең. Оларың ат-тары мындаг: 1928, 1932, 1936, 1952, 1956, 1960 чылдарда америка Томи Коно, 1960, 1964, 1968 чылдарда япон Исиронобу Мияке, 1952, 1956, 1960 чылдарда совет штангис-ти Аркадий Воробьев ийи алдым, бир меңгүн медалың, 1948,

1952, 1956, 1960 чылдарда аме-риканнар Джон Дэвис биле Чарльз Винчи, 1964, 1968, 1976 чылдарда совет начынар Лио-нид Жаботинский биле Васи-лий Алексеев, 1964, 1968 чыл-дарда поляк Вальдемар Ша-новский ийи-ийи алдын ме-далдарың чаалап алганар. Ол спортчуларың кичи аму-рау чооту үеңизге кичи амы-тамын дмылап көрбөзүң кай-чакык бедик түвүдөңдерин көрүзүгү, штанга көдүрүңиң ол-бо хөвиринең хөй чылдарда «хааннап» келген.

1962 чылдан бээр совет штангистер 28 алдым, 16 мең-гүн, 2 дугар медалдарың чаалап алганар, илдыг хөй шандык өске чангыс-дөө ко-мандалаа чок. Амгы үеде чер бөмбүрээ-ниң бүгү атлеттери 1980 чыл-да Москвага болур Олимпий-дага белектерин турар. Ук маргылаага кажангыңизин-дөө хөй чурттар болгаш хөй штангистер киржиң. Ол болза аар атлетиканың бүгү соууругакчыларыңг өзүлүг байырлаы болур.

Леонид ГОРЯНОВ, «Россияның спортну амыр-малы» журналың кол редакторуңун ораакчымың. (ПМА).

СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ • СПОРТ

ЧАНЫШ-СЫНЫШ ЧОК НАЧЫННАР

Олимпиада—80-ге уткуштур

тодарагайларга, ийи хол-биле доктрууга, хөвирге болгаш ийи көдүрүңи доккаштан. А 1976 чылдан эзелен штанга көдүр-үңиң Олимпий маргылаа-ларың чемпионнарын ийи хөвириниң—ийи холдап хөвирге болгаш ийи көдүр-үңиң түңинде барымдалап тодарадылур турар алганар.

Олимпий оюнарыңга чүрт бүрүзү он делзин айы-биле он атлеттериң кириштирип болур эргелиг, мыңчаарга каныг-бир делжинге болуңуң тызызы кириштирбей, оон орнуңга өске бир делдинге ийи төлөңи база кириштирип болур.

34 харык Алексей Водяги болду. Мельбурнга болган Олимпий оюнарының тивлек-спортичар хөй. ССРЭ-ниң ал-дарыг спорт мастери Алексей Хомич, Владимир Кесарев, Константин Крижевский, Валерий Маслов, Игорь Численко, делегей чергелиг спорт масте-рлери Владимир Смирнов, Ва-лериий Баласников, Владимир Кошов болгаш он-дөө өскө-лөр бистиң чурттуга спортчу алды уруг-уруг делегей, Олимпий оюнарының маргылааларыңга аңгы-аңгы үедеге камгалап чораннар.

Маргылаа-дөө эгезэң. Фут-бол шөдүңе овиңу көрүчү-лөр үдүг сонуургал, магадлы-биле көргөңөр. Хоочун спорт-чулар футболдун авангыр, кашагай аргаларын хөйү-би-ле ажыглап турганнар. Мяч-ти хүдөп алырының, ону док-таадың өске эжиге дамчыдың бөврийиң талазы-биле кайтам-чык чараш техникамың олар көргүсөңер. Ойнап үнүп кел-ген бистиң аалчыларымыңын эң-не амыла 39 харык Вла-димир Кошов, а эя-не узуу

ЧУРУНГАДА: ССРЭ-ниң ал-дарыг спорт мастери А. Хо-мич (үстүңде); москвалың-нын капитаны, Мельбур-га Олимпиадаың чемпиону К. Крижевский оми үеңизге (ортунда); Тываның дина-мочуллары аалчыларыңга чечки-терия тыпсың турары В. ЧАДАМБА.

СОЛУН УЖУРАЖЫЛГА

Төрөң чуртувустун найы-сылалы Москвалың «Динамо» спорт нитиелелиңин хоочун футболистер-биле бистиң рес-публиканың динамочуларының аразыңга он-хуузуңуң ужура-жылыгың көөр дөш келген 4 муң ачыг көрүчүлөр Со-вет Тываның 5 чылы атыг стадиону дөлүр олтурупкан. Эң-хуузуңуң маргылааы эгелээриниң мурунунда рес-публиканың «Динамо» спорт ко-митетинин даргазы, Тыва АССР-ниң иштики херектер министри С. С. Чакар бистиң аалчыларымыска байыр чедир-ип, Москвалың динамочулары Тываның «Динамо», спорт ко-митетине дузадымың, ук нити-елдеди шөфке алгаш, прак-тиктиг дузаны көргүзүп эгелээрине динамочуларың му-рунунда өөрүп четтириңиң иреттекш, хоочун спортчулар-га моюн-дөө сонгаар уруг-ууг спортчу чедимкиннерлиг бо-лурну күзөң.

Он шөдүңгө үнүп эгелэң футболистерин көрүчүлөр адыш частан уткааннар. Шы-нап-ла ыңдыг болбас аргазы-

МӨГЕЛЕР ЧОРУПКАН

РСФСР-нин «Спартак» эки тура спорт нитиелелиңиң бирги чери дээш хөстүг хүрөш маргылааы бо аныг 27—29 хүвиринеке Кемерово хөөрайга болуп эртер. Россия Федерациязының мөгелериниң чымыжыга киржири-биле бистиң республиканың «Спартак» эки тура спорт нитиелелиңиң алды шилиңек мөгелери мынар чоруткан.

Нитиелелиңиң составында рес-публиканың шилиңек коман-далыңиң келжүтүңери болуп чораннар болгаш талаатыңды анык мөгелер кирген. Ба-рымың-Хемчик райондан келген мөгелер ССРЭ-ниң спорт мас-тери Александр Доржу, спорт мастерине кандидат Алексей Хертек, Улуг-Хем районун төлөң спорт мастери Влади-мир Күжүгет, Красноярскийн политехниктиг институтуңга Кызылда филиалыңиң студен-тиг спорт мастерине кандид-ди Владимир Монгуш, педаго-гиза институтуңуң студенттери спорт мастери Александр Донгак, спорт мастерине кан-дидат Олег Ооржак олар мар-гылаага киржиң.

Республиканың «Спартак» эки тура спорт нитиелелиңиң тренери ССРЭ-ниң спорт мас-тери Валерий Оюн командалы уагартуу чорур.

М. ЧАДАМБА, хөстүг хүрөшке споу мастери.

СОРУКТУГ КИЖИЛЕР

СЭЖП ТК болгаш ССРЭ-нин Министрлер Чөвүдө» «Көзөңлөп чурттакчы чо-ну-кун культура задырылазны улам ыңай экижерлер талазы-биле хемчеглер дугайында доктавады ийи чыл мурунда хүдээп алган болгай. Бо доктавалды амдыралга херек кырында боттаңдыр дээш Улуг-Хем районун культура албан черлери эвээш эвес ажылдары кылган. Ылангыя Ак-Талда, Кызыл-Дагга, Ха-йыраканда болгаш өске-дөө черлерде көзөп библиотекалар боттарының ажылың эки-житкис болгаш чаа үгөң ном бүрүзү илчилерге мыйлаңа четсин дээш хей таламыг ажылда чорудуп турар. Ак-Талдың көзөп библиотеканын ак көрөңдөткөн. Оң эр-гелекчинде ажил-инжиге бе-дик харысалталыг, илдеп-и-линг кичи Екатерина Агым үр чылдарында дугузулда ажил-дан турар. Ол бодунун ажил-херези энч илч. Суурун чурттагычтары библиотеканың доктаамал келир аалчылары болган. Тудугчу, башкы, эчи, агроном, кичи-дөө хөстүг үе-шагында библиотекка үрүчү-күзэр. Олар сонгурган ном-нарий бажырларын ал турар. Библиотеканың хүн бүрү чорудуп турар ажылы ыңа-а-ы бурту. Чаа солун номнарий экономиктиг билигин болгаш кездэе ажил-агыйң дугайында бршораларын номчуту-ларга ол доктаамал таныш-тырп, бөсөддарын кылып кел-ген. Көжөр библиотеканың ажи-личке кичээлгейин салып кел-ген. Чүгө дээрге меканизатор-лар база тудугчулар, хойжу-лар чылдыг эргилдерлерин айы-биле суур төвдөң и-ырак черлерге турар. Ынан-гаш библиотеканы чүгө ма-лчынарса бешиң бекен бир ке-лек чегре көжөр библиотеканы организастан тургускаан. Ол шыкшаска, чайгы, күсүү, сезоонуг ажылдарың үеңизге бригадалар төттөргө көжөр библиотеканы үргүзү тур-гусул келген. Алаа аларган номнарий чеди хонган-ла чаарып солун турган. Ан ба-за шак ыдыг көжөр библи-отеканын сактеңикеш, та-раажыларга база малчынарга организастан тургускаан. Дүжүг ажаалазың дугайы-нда «Мону билп ал, таара-жы» деп алакатты үндүрген. Ук библиотекка уруглар чы-лынга хамарыштыр стенда-лери, булуңунары шеверги, көрүштүг чараш кылдыр тур-гускаан. «Уруглар—бистиң келир үеңиз» деп бөсөданы ол

ады-иелер ортузунга чоруткан. Механизаторларың база малчыларың тууралары болган черлерге ном делеге-ляни үрүчүгү организастан тур-рар болгаш, улустуг күзүңиң номнарий ол-ла черинге бажыл-лы берип турар. Ол шыкшыл библиотеканың специалистерин эртен эрте ажил хуваарыг үслериң база ном тардыгың-га ажыглап турар. Библиотеканың сокуотуң уагартуучулары болган специалистерине «Уагартуулазың ленинчик ста-ля» деп бөсөданы кылган. Ак-Тал библиотеканың эргелекчи Екатерина Агым ийи Л. Н. Брежневтиң «Бичиң чөк», «Катап тургузушкун» база «Кур үр» деп номна-рияга номчуду конференция-ларыңа клубке бешиң шынар-лыг кылдыр эртиргилезиң, ол келжээлере суруруң чоң илч келиг чылган. Кызыл-Дагың көзөп библи-отеканың эргелекчи Зинаида Алтай бодунун библио-теканың ажилчи солун, бе-дик идея-иңизиндегилги кыл-дыр тургускаан. Амгы үеде ол сокуотуң мал чени белекчиң турар сепчилерниң база дү-жүг ажаан турар тааражылар-ны бригадаларың доктаамал эрчиң кезип, оларга көжөр библиотекаларың организастан тургускаан. Библиотеканың хөвү турла-ларыңга «Агитхуудустарың», «Кроссвордлар» база уагарту-дугуттук маалдыларын алгаш-берээң, ажалда бар чет-пестерин чиди-биле шыгыг шүгүмчүлөп турар. Хайыракан көзөп библиотеканың эргелекчиси Тамара Кызыл-оол база ак сепкилдең ажалдап, чангыс чөчүртү-ларның бедик хүндүткелиң чедиң алган. Тамара Кызыл-оол бистиң тыва чогаалчыларымыс С. Са-рың-оолдун, С. Токаның, К. Кудажиниң болгаш өске-дөө анык чогаалчыларыңг ном-нарыга номчуду конферен-цияларың суруруң чурттакчы-ларыңга болгаш шонгалың өөреникчилерине организа-стан чорутулган. Библиотеканың мал-чени бе-лекчилиң, дүжүг ажаала-зың үеңизге көжөр библио-теканың ажилчи улам эки-житкис.

Устүңде адаттыгын көзөп библиотеканың ажилчи долуплап бажыңиң мындыг. Олар шынап-ла көзөп ажил-чиликтериң ортузунга хөй таламыг кичээлдерге уткажы ажалдарың мессалы-биле чо-рулуп турарлар. Х. ОЙДАН-ООЛ.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

СЕНТЯБРЬ 27-ДЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН 10.00 — «Уе». Информастыг программа. 10.40 — Эртелиг гимнастика. 11.05 — «Чүдү-рукчу». Урач-чөвөң филм. 12.15 — «Кино аян-чоруктар каву». 13.15 — В. Будилги ырлар. 13.30 — «Адам дая-зы». Молдавияның улустун устывыжының дугайында до-кументалды филм. 14.00 — Медээлөр. 14.05—16.40 — Ча-сар. 16.40 — «Шыдыраа шко-лазы». «Ак терге» 17.10 — «Ха-рымалаар, горнистер». КЫЗЫЛДАН 17.40 — «Сибириниң берге тааралың». Телесфилм. 18.00 — Телесмээлөр. 18.15 — «СЭЖП-ниң XXV сымлазының шиял-тирлери» — амдыралды. Дамчыдылты. 18.45 — Теле-мээлээр. 18.55 — Чарлал-дар. МОСКВАДАН 19.00 — «Ажыл-агыг кору-даның механизмиңиң сайм-рай-гажымалы тура» ССРЭ-ниң Эр-темер академиязыңиң орадык президентин академик П. Н. Федосеевтиң чугаазы. 19.15 — «Уттундурубас кино-ленталар». «Хол чанында». Урач-чөвөң филм. 1 болгаш 2-ги сериялары. Ча